

Sporen

BELGIE - BELGIQUE

BRUSSEL X

1/9466

TIJDSCHRIFT VOOR HERINNERINGS-EDUCATIE
DRIEMAANDELIJKS • JAARGANG 8 • NR. 32 • JANUARI - MAART 2008 • AFGIFTEKANTOOR: 1070 BRUSSEL 7
EEN UITGAVE VAN VZW AUSCHWITZ IN GEDACHTENIS • WWW.AUSCHWITZ.BE

HET PROJECT “THUIS IN DE STAD +”

Gülşen Ökmem (m.) en Mohammed El Uâadi (l.) beginnen de wandeling bij het Centraal Station. Tussen hen in staat stemcoach Eddy Vereycken en Pol De Grave onderwijsproject. © Foto Michiel Hendryckx

Het project is voor het eerst in Antwerpen (Kiel) uitgewerkt; we hebben er een “+” aan toegevoegd omdat het instrument in andere scholen kan worden toegepast. Bij het uitwerken van de “Stadsklassen” is dit project een belangrijke complementaire bijdrage in het streven om de steden leefbaarder te maken.

We overlopen verschillende onderdelen van het project: het ontstaan van het concept, de doelstellingen, de Vredesprijs, een voorbeeld van een “type dag” en het verslag in de pers, de nascholing voor leerkrachten en een stappenplan.

Als peter en meter van het project laten we, Marleen Van Ouytsel, Raadgever Stedenbeleid van Vlaams minister Marino Keulen en Eddy Vereycken, stemcoach –acteur, eveneens aan het woord (zie kaders).

ONTSTAAN CONCEPT

Na een bezoek aan ‘Auschwitz...

Het “Thuis in de Stad” project is ontstaan als een initiatief van een aantal collega’s Levensbeschouwelijke Vakken die, na een bezoek aan ‘Auschwitz’, hun bijdrage wilden leveren aan de uitbouw van een ‘warmere’ multi-culturele samenleving. Deze leerkrachten wonen en werken in het Antwerpse. Hun school is hier gevestigd en ze kennen de complexe problematiek van een multi-culturele samenleving van binnenuit. Er bestaat veel wantrouwen tussen de jongeren uit de verschillende culturen onderling, zeker indien ze mekaar niet écht kennen.

Verder hebben ze ook vastgesteld dat veel jongeren uit andere steden en gemeenten in Vlaanderen, in de Franstalige of Duitstalige Gemeenschap, in een

monoculturele omgeving opgroeien en de problematiek van een multiculturele omgeving niet kennen, maar ook de rijkdom ervan niet zien. Vanuit Antwerpen proberen zij mee te werken om de vooroordelen bij jongeren ten opzichte van mekaar te doorbreken, ze in contact te brengen met elkaar en een dialoog op gang te brengen.

Daartoe hebben ze een concept bedacht waarbij ze andere scholen uit België uitnodigen naar Antwerpen en hen de rijkdom van een multiculturele omgeving tonen. Ze wijzen op de culturele veelzijdigheid en eigenheid van de stad binnen een originele stadshappening, op maat van jonge mensen, vertrekkend vanuit hun leefwereld en leefcultuur... De (grotendeels allochtone) leerlingen nemen jongeren uit andere steden op sleeptouw en tonen hen ‘hun’ stad: kunstencentra, mode, places-to-be,...

– METER –

Marleen Van Ouytsel

Raadgever Stedenbeleid van
Vlaams minister Marino Keulen

Het project 'Thuis in de stad' is de mooiste publiciteit en de beste marketing die een stad zich kan dromen. Jonge mensen die zich thuisvoelen in de stad en die ervaring graag met leeftijdsgenoten willen delen.

Het project 'Thuis in de stad' is een mini- onderneming met een maxi- maatschappelijke meerwaarde. (Echt maatschappelijk verantwoord en aanstekelijk ondernemerschap!)

Om anderen te kunnen gidsen door de stad zijn heel wat vaardigheden vereist: kennis over Antwerpen vergaren, aanvoelen wat anderen boeit en de eigen interesses boeiend verwoorden (klantvriendelijkheid), contactvaardigheid, spreken voor een groep en in het publiek, organisatietalent ontwikkelen, aan productpromotie doen, bedrijfsmatig leren werken, kosten beheersen, sponsors zoeken en zelfs winst maken, een persbericht schrijven, lobbyen en netwerken, allianties aangaan,...

Een onderneming die niet enkel het geld doet groeien maar ook de werknemers doet openbloeien: dat is pas echt een winstgevende onderneming. Daarom is 'Thuis in de stad' zo'n mooi initiatief. Ik hoop dat het een blijver wordt met zusterondernemingen in andere steden. Zelf wil ik hier graag mijn steentje toe bijdragen door het contact te verzorgen met Antwerpen Averechts, die het initiatief mogelijke ondersteuning en een dak kan bieden. Ook op de website van het Vlaamse Stedenbeleid www.thuisindestad.be moet dit project een plekje krijgen.

Ongelofelijk ook wat je kan bereiken als je gelooft in jongeren en respect en ambitie voor hen koestert. Ik heb een ware metamorfose kunnen vaststellen. Een dikke proficiat voor de jongeren, met dank aan Pol, Anita, Eddy,...

– PETER –

Eddy Vereycken

Stemcoach -acteur

'Thuis in de stad' mobiliseert een minderheidsgroep in Antwerpen. Het woord 'allochtoon' zal zo mettertijd verdwijnen en in de plaats komt bijvoorbeeld: 'jongelui die'. Om de discriminatie te bestrijden opent dit initiatief een ander perspectief op onze medemens. De actieve betrokkenheid van die jongelui zet een deur open naar een hoopvolle toekomst. Laten we allen de handen in elkaar slaan om een betere wereld te scheppen.

Bovendien prachtig hoe cultuur en economie sa- mengaan. Ik ben trots op mijn peterschap!

Er wordt op vraag van de aanvrager een programma op maat uitgewerkt. Indien gewenst worden de rondleidingen op een ludieke manier afgesloten met een optreden van een groepje breakdancers, met allerhande hapjes uit verschillende culturen of een drankje in het Kavka jongerencentrum,...

"THUIS IN DE STAD" wil de stad leefbaarder en aantrekkelijker maken voor jeugdigen en als een stadslabo continu vernieuwende initiatieven ontwikkelen die jonge mensen kansen bieden.

"THUIS IN DE STAD" realiseert deze kernopdracht door enerzijds in haar aanbod de behoeften en mogelijkheden van kinderen, jongeren en jongvolwassenen af te stemmen op de mogelijkheden van de stad én door anderzijds ook de stad zelf boeiender en kansrijker te maken voor de ontplooiing van kinderen, jongeren en jongvolwassenen. Ze zien de stad als een bruisende smeltkroes van mensen en maatschappelijke functies en willen innoverend inspelen op dit dynamisch stadsgebeuren. De zo ontwikkelde stadsexpertise willen ze bundelen en doorgeven aan al wie jeugd en stad genegen is.

"THUIS IN DE STAD" gelooft in de creatieve kracht van kinderen, jongeren en jongvolwassenen én van de stad

"THUIS IN DE STAD" gelooft in de mogelijkheden van een interculturele stad die gelijke kansen moet bieden aan alle stadsinwoners en -gebruikers, ongeacht hun afkomst of geloofsovertuiging. Het project staat voor: pluralisme, creativiteit, mondigheid, experiment, lichamelijke en geestelijke ontplooiing, intercultureel leren, maatschappelijk engagement, samenwerking in een sfeer van wederzijds vertrouwen

PEDAGOGISCHE PROJECTEN

De Pedagogische Projecten in verschillende onderwijsnetten geven de ruimte om gelijkaardige projecten uit te werken.

Als goed voorbeeld kan men het 7de jaar Kantoor van het Leonardo lyceum campus Pierenberg aanduiden waarbij het pedagogisch project van het stedelijk onderwijs vermeldt:

- Het leren leven met anderen, zonder onderscheid van sociale of etnische afkomst, culturele, filosofische of godsdienstige overtuiging, sekse of nationaliteit.
- Erkenning van het recht op eerbied voor de eigen identiteit van de leerling.
- Deze doelstelling kan o.m. worden gerealiseerd via: Fundamentele erkenning en eerbiediging van de Rechten van de Mens en inzonderheid de Rechten van het Kind.

DOELSTELLINGEN

Het instrument "Thuis in de Stad" is vooral gericht op het beroepsonderwijs:

Via onderwijsinnovatie wordt vooral gewerkt aan

de Sociale **cohesie** in volkswijken, het omgaan met **Multiculturaliteit**, **Verdraagzaamheid**, **Burgerschap en Democratie**.

De Beroepsleerlingen uit de centrumsteden zijn voornamelijk allochtone leerlingen waarvan het "Thuis in Stad" project als doel heeft:

- de leerlingen assertiever maken
- de inventieve en originele vrije tijd organiseren
- de opleiding en tewerkstelling verzorgen
- de inspraak en participatie aan het beleid bewerkstelligen
- de fysieke en mentale ruimte scheppen
- de cultuurdeelnemers en cultuurcreatie aanbieden
- de maatschappelijke participatie stimuleren

Doelgroep:

Vandaar dit specifieke project gericht is naar deze moeilijk bereikbare leerlingen. Dit project wil in eerste instantie de lesgevers uit het veld sensibiliseren rond deze problematiek, hen vertrouwd maken met een aantal al dan niet vernieuwde pedagogische instrumenten, hen een praktijkgerichte training en een nascholing aanbieden. In tweede instantie wil het project werken naar de leerlingen toe vanuit het beeldmateriaal omdat dit medium het dichtst aanleunt bij hun culturele belevingswereld. De stadswandelingen zouden ondersteund worden door beeldmateriaal (Ipod-MP3 spelers). Via het kritisch omgaan met dit materiaal wil dit project de burgerzin en de culturele geletterdheid bij de jongeren bevorderen.

In het onderwijs vinden we jongeren die het jeugdwerk niet bereiken. Jongeren uit het beroeps, technisch en deeltijds onderwijs komen als aparte entiteit niet echt aan bod in het Vlaamse jeugd- beleidsplan. Daar het voorgestelde project zich specifiek wil richten op dit segment van de jeugd – een heterogene groep met een belangrijke aanwezigheid van allochtone jongeren – geeft het op een concrete manier invulling aan enkele van de doelstellingen van het jeugdbeleidsplan, o.m. op het vlak van de informatie naar en de participatie van deze jongeren aan een democratisch project.

De fenomenen van racisme, racisme of xenofobie zijn geen exclusief grootstedelijk fenomeen, maar zijn potentieel aanwezig in alle Vlaamse schoolgemeenschappen aanwezig. De school is één van de belangrijkste plaatsen waar de jongeren ingeleid worden in de waarden van een democratische en tolerante samenleving. In die zin is het project relevant voor de gehele Vlaamse samenleving.

Het mag duidelijk zijn dat dit project zich zowel richt op de participatie van, de communicatie naar en het informeren van meer achtergestelde jongeren uit het beroeps- technisch en deeltijds onderwijs, die de neiging hebben om zich terug te plooiën op zichzelf en op die manier een dreigende broeihaard vormen voor allerlei xenofobe, racistische of irrationele, ondemocratische denkbeelden. Het voorgestelde project kan er toe bijdragen dat het negatief zelfbeeld van deze jongeren doorbroken wordt, dat de interne tegenstellingen tussen autochtone en allochtone jongeren worden afgezwakt, en dat zij op deze manier aansluiting weten te vinden bij een

tolerante, democratische samenleving.
Onze doelgroep zijn jongeren tussen 15 en 20 jaar.

Om een duidelijk beeld te krijgen van hoe de doelstellingen worden bereikt, is er onderscheid gemaakt tussen het kwalitatieve en het kwantitatieve:

Kwalitatief

Het organiseren van Gidsbeurten met leerlingen die vanuit een cultureel/sociale leefwereld niet direct vatbaar zijn voor "het gangbare discours" over verdraagzaamheid, pluri-culturalisme, diversiteit, democratie, ... kortom moeilijk bereikbare leerlingen !

Het organiseren van Nascholing leerkrachten bedoeld voor de lesgevers van moeilijk bereikbare leerlingen uit DBSO, BSO, TSO en KSO (Primaire doelgroep), samen met de lesgevers in het ASO (secundaire doelgroep).

Kwantificeren

Het Kwantificeren van de resultaten van het project kan men meten aan de hand van:

- Aantal betrokken scholen
- Aantal nascholingen voor leerkrachten
- Aantal coachingen voor de leerlingen
- Aantal georganiseerde rondleidingen

VREDESPRIJS

Het project " thuis in de Stad " kreeg de Vredesprijs.

Uitreiking van de Vredesprijs in het Antwerpse Vredescentrum.

Het Nieuwsblad van 5 oktober 2007 had lovende woorden:

"In het Vredescentrum aan de Lombardenvest werd gisteravond de tweede 'Vredesprijs van de provincie en de stad Antwerpen' uitgereikt. Cultuur schepen Philip Heylen mocht de prijs overhandigen aan het Leonardo Lyceum van de Pierenbergstraat op het Kiel, voor hun project " Thuis in de stad ". Na een bezoek aan Auschwitz wilde de Kielse school eraan werken om de vooroordelen tussen jongeren van verschillende gemeenschappen weg te werken (...) een beeldje, een oorkonde en de toezegging van 5.000 euro's om volgende jaar samen met het Vredescentrum een vredesproject te realiseren. Ook zanger en presentator Bart Peeters was aanwezig. Hij gaf het startsein van het "kwaliteitslabel Geweldige school".

PREMIÈRE

Als een te herhalen voorbeeld geven we de structuur weer van een "type dag" zoals die op 18 december 2007 in Antwerpen werd gehouden.

De leerlingen van KTA Vesalius Oostende waren op daguitstap naar Antwerpen en werden rondgeleid door de leerlingen van de miniondernehmung DescAmiento van het Leonardo Lyceum (Beroepsonderwijs Kiel).

Katrijn Serneels schrijft hierover in De Morgen van 19 december 2008:

"Allochtone leerlingen gidsen leeftijdgenoten door Antwerpse multiculturele buurt 'Leeuwen beschermen tegen diefstal'

Een concentratiekamp bezoeken, dat vind ik maar saai. Dit is leuker, zegt Babette (20), leerlinge van het Vesaliusatheneum in Oostende. Gisteren, op de Dag van de Migrant, kregen tachtig leerlingen uit Oostende een rondleiding door de multiculturele buurten van Antwerpen door allochtone leerlingen uit 't stad. Ernestina (19) uit Ghana is zenuwachtig "Dit is nog erger dan examen", zucht ze. Ernestina gaat zo meteen een groep leerlingen uit Oostende door Antwerpen gidsen. Ze wil hen meenemen naar haar Afrikaanse kapper en naar de exotische winkels waar ze yam en cassave koopt.

Ze haalt nog even gauw de kaartjes waar ze haar uitleg heeft opgeschreven uit haar handtas, maar daar zijn de jongen en meisjes uit Oostende al. De kaartjes gaan weer in de tas, en Ernestina, leerling van het Leonardo lyceum op het Kiel, begint als een volleerd gids stadsplannen uit te delen. "Handig voor als jullie straks willen gaan shoppen" zegt ze. Voor de middag gaat Ernestina haar collega's uit Oostende de Chinese en Afrikaanse buurt laten zien, na de middag toont ze hen de weg in de Kammenstraat, de hipste modestraat van Antwerpen.

"O ja, handschoenen kopen", klinkt het bij de meisjes uit Oostende, die in hun handen staan te wrijven tegen de kou.

Leerkracht Anita kijkt goedkeurend toe. "Nadat we naar Auschwitz geweest waren, wilden we meer doen om de vooroordelen tegenover wie anders is weg te werken. Daarom hebben we onze leerlingen van het BSO en TSO gevraagd of ze andere leerlingen door hun buurt wilden gidsen", legt Anita Hertogen uit, die lesgeeft op het Leonardo lyceum op het Kiel. Bij de Marokkaanse meisjes waren er een paar die dat niet wilden, ze schaamden zich voor hun eigen buurt. Dus gidsen ze nu in een andere multiculturele buurt, de diamantwijk, waar veel Joden wonen. Samen met mijn collega Youssef, die islam geeft op school en Pol De Grave van "Auschwitz in Gedachtenis" was ik op het idee gekomen om onze allochtone leerlingen zelf gids te laten spelen voor andere leerlingen, die uit een gebied komen waar minder diversiteit is. En dat moet niet altijd Oostende zijn. Leerlingen uit Brasschaat, die zien ook niet veel migranten".

Het project sleepte meteen de Vredesprijs in de wacht, en gaat nu in première.

Uitreiking Vredesprijs: Schepen Philip Heylen, Pol De Grave en Anita Hertogen.

"Ze hebben al eens geoefend voor de leerlingen van hun eigen school, maar nu moeten ze voor het eerst leerlingen uit een andere stad rondleiden", zegt Anita. Ernestina neemt haar groepje meteen mee naar het hol van de leeuw. Van twee leeuwen, meer bepaald "De leeuwen staan hier aan het begin van de Chinese wijk, om iedereen te beschermen die hier komt", legt Ernestina uit. "De leeuw is belangrijk voor de Chinezen, want hij heeft hen in het verleden geholpen om een gevaarlijk monster te verslaan en zo het volk te beschermen. Daarom staan er vandaag in China ook leeuwen voor het paleis. En dus ook hier op straat, om de mensen te beschermen tegen moderne gevaren, diefstal en zo."

Sophie vindt het heel interessant: "Zulke leeuwen staan ook voor het Chinese restaurant in Oostende, alleen wist ik niet wat ze betekende." De volgende stop is supermarkt Sun Wa, waar Ernestina ook vaak boodschappen komt doen. Ze laat zien welke exotische groenten zij hier koopt: "We kopen hier bakbananen, die je moet schillen en dan bakken in de pan. Ze smaken niet zo zoet als gewone bananen. En yam, dat is heel lekker. Het smaakt een beetje als aardappels".

Speciale shampoo - De Afrikaanse kapper van Ernestina is vanmiddag jammer genoeg gesloten, maar in het Afrikaanse winkeltje wat verder in de straat hebben ze naast typische Ghanese koekjes die "boflost" heten ook haarstukjes. "En speciale shampoo", zegt Ernestina. "Mijn haar is veel harder dan dat van jullie, daarom hebben wij andere shampoo nodig om het zacht te krijgen. De haarstukjes die hier hangen, die laten we in ons haar vlechten". Sabrina uit Oostende, maar ook een beetje uit Senegal, weet waarover Ernestina het heeft: "We kopen ze ook in de winkel. Als je naar een kapper moet, ben je veel meer geld kwijt. Een vriendin van mijn moeder vlecht ze dan in mijn haar" Sophie is ook geïnteresseerd: "O, ik wil al lang een haarverlenging".

Je moet niet naar Antwerpen om migranten te zien, die heb je in Oostende ook, zegt Sophie. "Je hebt bij ons Albanezen, Russen, Chinezen, maar ze zitten meer verspreid in de stad. Ik vind het wel interessant dat je hier echt aparte buurten hebt waar ze wonen. Zo valt het meer op, en ga je er misschien ook meer over nadenken. In Oostende zeggen ze nu, omdat er meer migranten wonen, dat het er Brussel aan het worden is, of Antwerpen. En als er iets gebeurt, dan wordt het vaak op buitenlanders gestoken. Ik ben het ex-lief van de jongen die Bart Bonroy in Oostende vermoord heeft. Maar was dat een buitenlander? Hij woonde al heel zijn leven hier. Voor mij was hij een Oostendenaar."

In de Standaard van 19 december 2008 schreef Ilse Degryse onder volgende titel: 'Iedereen houdt toch van shoppen' een overzichtsartikel met een andere invalshoek over deze dag.

“Allochtone jongeren gidsen jongeren door multicultureel Antwerpen - Met hun multiculturele wandelingen door Antwerpen leerden de leerlingen van het Leonardo Lyceum niet alleen in zichzelf te geloven. Ze wonnen er ook de Vredesprijs van de provincie en de stad Antwerpen mee.

Weten jullie welk gebouw dit is? Twintig Oostendse scholieren kijken zwijgend naar de synagoge in de Antwerpse Hoveniersstraat. 'Een moskee misschien', probeert een leerling aarzelend. 'Nee, dat niet', zegt de Turkse Gülsen Ökmem, met een charmante glimlach om haar lippen. 'We staan hier voor het joodse gebedshuis in het hart van de diamantwijk. Hier komen de joden elke zaterdag op de sabbat bidden.'

Gülsen heeft de leerlingen van het Oostendse KTA Vesalius een kwartier geleden opgepikt bij het Centraal Station, samen met haar collega-gids Mohammed El Uâad. De Oostende tieners zijn de eerste betalende klanten van DescAmiento. Dat is de naam van de minionderneming die Gülsen en Mohammed met hun medeleerlingen van het zevende jaar kantoor van het Antwerpse Leonardo Lyceum

hebben opgericht. De minionderneming verkoopt 'multiculturele wandelingen voor jongeren' door de Scheldstad.

De jonge ondernemers hebben verschillende stadsverkenningen in de aanbieding: door de Chinese wijk, rond het Middelheimpark of de Turnhoutsebaan in Borgerhout, op het Kiel - waar hun school ligt - of zoals vandaag een wandeling door de Diamantwijk en de modebuurt. De reservaties lopen vlot binnen.

Het project begon een goed jaar geleden in de lessen 'levensbeschouwing'. De leerlingen van het Leonardo Lyceum zijn zo goed als allemaal allochtoon. Op hun manier vormen ze een homogeen gezelschap. En dus stimuleerden hun leraren godsdienst, islam en zedenleer hen om eens rond te kijken in hun eigen metropool en te snuffelen aan de verschillende culturen die er een plek hebben.

De BSO-leerlingen trokken erop uit, stapten winkels en musea binnen en sprokelden informatie op het internet. 'Een hele ontdekking was het', vertelt Mohammed, die van oorsprong Marokkaan is. 'Ik woon hier al mijn hele leven, ik had geen aandacht voor de stad. Na een tijd begon ik in te zien wat mensen zo bijzonder vinden aan Antwerpen.'

Gaandeweg rijpte het plan om ook buitenstaanders door Antwerpen te gidsen. Parcours werden uitge-

stippeld, teksten werden geschreven en er werd zelfs een professionele stemcoach bijgehaald, de acteur Eddy Vereycken, bekend van de serie Kaat en co. Hij is ook peter van het project, dat 'Thuis in de stad' werd gedoopt.

Vereycken: 'Ik gaf de leerlingen tips om hun stem goed te gebruiken. En ik leerde hen hoe ze met présence voor een groep konden spreken. Toen ik deze jongeren voor het eerst ontmoette, waren ze een en al onzekerheid, vol twijfels. En kijk nu hoe ze het doen! Zelfbewust, ze geloven erin, genieten ervan en zijn sociaal vaardiger geworden. Ik heb ze echt zien groeien de afgelopen maanden. Dit project bereidt ze prima voor op de arbeidsmarkt.'

Stemcoach Eddy Vereycken aan het werk met een groep leerlingen.

Het ondernemen bevalt Mohammed en Gülsen duidelijk goed. Volgend jaar wil Mohammed beginnen aan een driejarige opleiding kmo-management. Gülsen droomt van een eigen winkel. 'En niet zomaar een winkeltje hé. Een mooie boetiek waar iedereen over spreekt.'

Voorlopig gaat alle energie nog even naar de minionderneming. Er zijn plannen om de wandelingen ook digitaal aan te bieden, via filmpjes die iedereen op zijn iPod kan afspelen. En er wordt gewerkt aan een speciale Franse editie.

Op 9 mei volgend jaar, op de Dag van de Democratie, ontvangt DescAmiento een groep scholieren uit Luik. Die gaan ze meenemen naar de plekken in Antwerpen waar in de Tweede Wereldoorlog razzia's tegen joden werden gehouden. Daarmee willen de allochtone jongeren een duidelijke boodschap van verdraagzaamheid de wereld insturen.

Dat is de achterliggende bedoeling van al hun wandelingen: de rijkdom van de multiculturele samenleving tonen en een dialoog op gang brengen. Om die reden werd 'Thuis in de Stad' in september van dit jaar onderscheiden met de Vredesprijs 2007 van de provincie en de stad Antwerpen.

Na een uur wandelen is de groep aanbeld in het modehart van Antwerpen, de omgeving van de hippe Kammenstraat. De Oostendse jongeren plunderen met hun ogen de etalages van de exclusieve boetieks. 'Ja, we weten wat jongeren aanspreekt', zegt Mohammed met een brede glimlach. 'Iedereen houdt toch van shoppen. Zo houden we onze klanten bij de les.'

“Goed” voorbeeld: Voorstel dagplanning

- 10u38 aankomst Centraal Station - verwelcoming door de leerlingen op het perron.
afspraak op plein aan de zoo
indeling in groepen: 4 groepen van 20 Iln (aanbrengen labels rood- blauw- groen- geel)
welkomstwoord door Anouar
- 11u00 Vertrek van 2 groepen naar **de Chinese wijk**
rood: begeleiding door Ekram en Anouar
blauw: begeleiding door Ernestina en Fahd
Vertrek van 2 groepen naar **de Diamantwijk**
groen: begeleiding door Assia en Moussa
geel: begeleiding door Gülsen, Salima en Mohammed
Rondleiding tot 12.00 u
- 12u00 Begeleiding naar Oudaan- **Kavka(jongerencentrum)** in vier groepen
- 12u30 - 13u45 MIDDAGPAUZE EN SHOPPEN
- 13u45 verzamelen in Kavka en verdeling in dezelfde groepen als de voormiddag
- 13u45 Bezoek aan de **Kammenstraat** onder begeleiding van gidsen
Rondleiding tot 14.30u
- 14u30 Verzamelen in **Kavka**
- 14u45 - 15u15 **Voorstelling** door Antwerpse **Breakdancers** onder leiding van Khalid en Saïd
- 15u30 Begeleiding naar het Centraal Station in dezelfde groepen
- 16u22 Terugreis van de groep naar Oostende

Het is belangrijk om de leerkrachten op een zelfde lijn te krijgen betreffende de te bereiken doelen van het project. Een nascholingsdag is een aangewezen middel om dit te bereiken. We geven de inhoudelijke invulling van mogelijke nascholing:

Na het geven van een korte inleiding over de verhouding tussen "Thuis in de Stad" en de Stadsklassen laten we de verschillen aspecten van het project aanbod komen: De rol van de stemCoaching en het werken aan een positief zelfbeeld van beroepsleerlingen. We doen beroep op Eddy Vereycken.

Een aantal oefeningen uit de Intensieve stemtraining worden toegepast.

Er wordt vooral gewerkt aan de juiste stembeheersing, lichaamstaal, tekstbehandeling (analyse – synthese) en de grenzen verleggen van de eigen creativiteit. Leren spelen voor een publiek. Uzelf ontdekken en daarmee creatief omgaan. Meer zelfvertrouwen, een vormend en gezond stemgebruik en 'last but not least', de spelende mens in u wakker maken. Er wordt tevens aandacht besteed aan groepsvormende elementen in de training

Stappenplan (Algemene planning voor een project 'Thuis in de Stad')

FASE 1

Vorbereidingen (Einde schooljaar)

stap 1

Brainstorming in de eigen school en contact met partnerscholen

stap 2

Bewustwording onder de leerkrachten om te werken aan verdraagzaamheid en politiek radicale (uiterst rechtse) ideeën.

stap 3

Bezoek Auschwitz, Dag van Democratie, fietstocht van Dossin-kazerne Mechelen naar Breendonk... andere instanties die de motivatie verhogen om aan herinneringseducatie te werken.

stap 4

Het onderwijsproject "Auschwitz in Gedachtenis" legt contact over heel België met leerkrachten en scholen om het project "THUIS IN DE STAD" te promoten

stap 5

Het onderwijsproject "Auschwitz in Gedachtenis" contacteert leerkrachten en scholen om het project "THUIS IN DE STAD" om mekaar af te stemmen.

stap 6

Op vraag begeleidt het onderwijsproject "Auschwitz in Gedachtenis" het schoolteam

FASE 2

Concrete uitwerking (september- februari)

Verschillende mogelijkheden bieden zich aan om het project vorm te geven:

Naast het inzetten van een "gewone" klas kan men ook overgaan tot het oprichten van een minionder-neming:

Administratieve opstart van de minionder-nemingen (bijeenoeping Algemene vergadering, goedkeuren statuten, samenstellen Raad van Bestuur, aanwerpen personeel,...)

Na een **INLOOPFASE** van één maand (inrichten werkruimte,...):

- Voorstellingsfolder met programma
- Bepaling inhoud nascholing en training
- Opstelling planning en evaluatieschema
- Contacteren van de scholen

stap 7

Nascholing voor het begeleidend team (oktober)

De Nascholing bezorgt het begeleidend team meer achtergrondinformatie over een mogelijke concrete aanpak en geeft een overzicht van de inhoud van de nascholingen die gedurende het schooljaar aan de leerlingen zullen aangeboden worden.

stap 8 - Coaching leerlingen

Stadswandelingen: Als stichtende voorbeelden wordt beroep gedaan op professionele gidsen.

Stemcoach: de leerlingen worden getraind om het woord te nemen(zie foto).

Jongerenculturen: de stadswandelingen tracht nauw aan te sluiten bij de leefwereld van de leerlingen.

Persconferentie: de leerlingen stellen hun aanbod van stadswandelingen voor aan de pers

FASE 4

Product diversificatie (februari)

De financiële armslag van het project bepaalt de mogelijkheden productdiversificatie (Bijvoorbeeld het digitaal aanbieden van de stadswandeling op een I-pod of mp3 speler). De concrete realisatie ervan vraagt een inzet.

stap 13 - (maart-april-mei)

Nieuwe producten (stadswandelingen) worden aangeboden: Concrete begeleiding van de scholen en medewerkende instanties

FASE 5 (Juni)

Evaluatie en eindverslag

Persconferentie in de Fortis-bank, Meir, Antwerpen.

Assia en Ekram 7de jaar Kantoor aan het woord.

"Descamieto" stelt zijn wandelingen voor.

stap 9 - intake gesprekken (november)

School en medewerkende instanties worden bezocht: intake gesprekken.

De leerlingen organiseren gidsbeurten door zich te documenteren en hun teksten neer te schrijven.

stap 10

Concrete uitwerking van het project (december)

Stadswandelingen worden door de leerlingen afgestapt; Voor de eigen groep worden de teksten (één fiche per halte per leerling) gelezen.

stap 11 - Bezoek klassen andere scholen

Bezoekende klassen worden door de leerlingen begeleid (men werkt een programma op vraag uit).

stap 12

Een "Online" agenda stemt het aanbod op de vraag af.

We gaan nu niet verder in op een aantal onderdelen van de algemene planning; we komen in een latere uitgave terug op het belang van de jongerenculturen in het benaderen van de stadswandelingen, het uitwerken van een volwaardig netwerk van leerkrachten die alle stadswandelingen op mekaar afstemmen (waarbij men rekening houdt tussen de vraag en aanbod), de rol van nieuwe technologieën onder andere het internet bij de logistieke uitwerking van de verschillende wandelingen, de belangrijke rol van de media waarbij de leerlingen zelf de pers toespreken en hun aanbod bekend maken.

We zullen dus bijzondere aandacht hebben voor de Coaching voor de leerlingen, het "Netwerk" van leerkrachten en de Public Relations.

POL DE GRAVE

Pedagogische medewerker
Onderwijsproject "Auschwitz in Gedachtenis"

Film

Vanaf 5 maart 2008 in de bioscoop

Modus Operandi

De deportatie van de Joden uit België

Van 1942 tot 1944 werden 24.916 Joden, mannen, vrouwen en kinderen, gedeporteerd uit België naar Auschwitz. Slechts 1.206 onder hen zijn teruggekeerd. Een handvol nazi's hebben de vervolging van de Joden in België uitgevoerd, met de vrijwillige of onbewuste steun van sommige Belgische autoriteiten. Hoe of waarom? Dat is de geschiedenis van deze film. Het is onze geschiedenis, van ieder van ons.

Heel wat films handelen over het 'waarom' van deze gebeurtenissen. *Modus Operandi* integendeel heeft interesse in het 'hoe'. Of nog beter, deze film buigt zich vooral over deze geschiedenis van één land in het bijzonder nl. België.

Modus Operandi beschrijft de chronologie van de gebeurtenissen en de verschillende stappen die zullen leiden naar de finale oplossing *Endlösung*:

- de identificatie van de Joodse bevolking
- de uitsluiting uit het economische en sociale leven
- het dragen van de gele ster (vanaf juni 1942)
- de oproepen voor 'tewerkstelling in het Oosten' door de AJB – Association des Juifs de Belgique (VJB – Vereeniging van Joden in België), opgericht door de Duitsers)
- De arrestaties en razia's (augustus, september 1942)
- de deportaties (voor het eerst ook van kinderen)
- de redding (voornamelijk de actie van het Comité de Défense des Juifs – Joods Verdedigingscomité)
- de arrestaties van Joden met de Belgische nationaliteit (vanaf september 1943)
- de finale *Endlösung*.

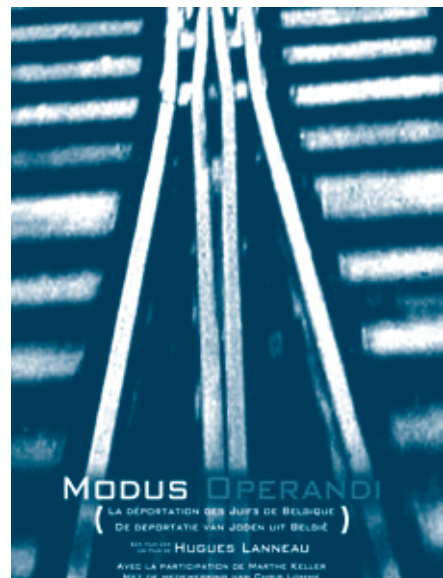
Deze geschiedenis kent veel meer nuances dan ze laat uitschijnen. *Modus Operandi* neemt afstand van de mythe van een voorbeeldig België, weliswaar zonder het proces te maken van de 'passiviteit' van een bevolking die allereerst bekommerd was om haar eigen overleving.

De film behandelt in het bijzonder de uiteenlopende houding van de Belgische autoriteiten, belast met de uitvoering van Duitse verordeningen. Die houding varieerde naargelang het geval : van absolute weerstand tot en met vrijwillige of onbewuste collaboratie. *Modus Operandi* is het resultaat van omvangrijk creatief werk, met een weloverwogen pedagogisch doel en een rigoureuze wetenschappelijke betrouwbaarheid, vooral dankzij het werk van vermaarde historici en journalisten als José Gotovitch, Jean-Philippe Schreiber, Luis Angel Bernardo y Garcia, Jean-Jacques Jaspers en Yvan Sevenans.

Modus Operandi, is belangrijk omdat het de eerste keer is dat een cruciale gebeurtenis in de Belgische geschiedenis op het grote doek behandeld wordt.

Modus Operandi is uitermate geschikt om een filmavond te organiseren met publiek debat achteraf – vooral, maar niet alleen voor studenten. Duur: 98 minuten

Modus Operandi kunnen we sterk aanbevelen, met deze hopen we dat er van deze productie een dvd wordt gemaakt zodat de scholen er meermaals gebruik kunnen van maken.

Les Films de la Mémoire –Création et –émoire– Tri–ngle 7 - RTBF – VRT - Shema–Israël - Ceges-Soma - Joods museum van –eportatie en verzet - La Wetterenoise

Met de steun van le Centre du Cinéma et de l'Audiovisuel de la Communauté française de Belgique et des télédistributeurs wallons, de Franse Gemeenschap Wallonië-Brussel, la Fondation pour la Mémoire de la Shoah, de Nationale Loterij, Tax Shelter van de federale regering van België en van ING Tax Shelter van ING Tax Shelter Productions, filiaal van ING Belgium NV. Met de medewerking van Be TV en de Stichting van het Jodendom van België.

Steden en bioscopen waar de film te bekijken is.

Antwerpen	UGC & Kinopolis
Brussel	Vendôme & Kinopolis
Mechelen	Utopolis
Turnhout	Utopolis

Andere bioscopen volgen nog.

Paul DE KEULENAER

Pedagogisch dossier Nationaal gedenkteken van het Fort van Breendonk

Met conservatie van het Nationaal gedenkteken van het Fort van Breendonk wil men rekening houdende met de specificiteit van de politieke en raciale vervolging, de geschiedenis van de repressie en haar slachtoffers vertellen. Anderzijds was het ook de bedoeling van Breendonk een reflectie- en discussiemiddel en een pedagogisch instrument te maken, dat toepasbaar zou zijn op de hedendaagse politieke en sociale context. Het gedenkteken kan ook een belangrijk instrument zijn voor iedereen die wil begrijpen hoe een gedachtengoed kan leiden tot totalitarisme en de kampen. Er kan in die zin een parallel getrokken worden tussen gisteren en vandaag. **Opvoeden tot burgerzin blijft dan ook de voornaamste taak van het Gedenkteken.** Ten behoeve van de leerkrachten werd een dossier aangemaakt. Naast een pedagogisch dossier voor

de leerkrachten bestaat het dossier uit acht fiches die telkens een anders aspect behandelen van het *Auffanglager*: redenen van aanhouding - honger in Breendonk - daders, slachtoffers en getuigen(3)-mishandeling en foltering – ontmenselijking en van mens tot stuk. *Aan de uitvoering van het pedagogisch dossier en de fiches werd zeer veel zorg besteed, in al zijn vormen is het een belangrijke en meer dan waardevolle publicatie die door de leerkracht kan gebruikt worden in klasverband of ter voorbereiding of ter afronding van een bezoek aan het fort.*

De samenstellers van het dossier hebben niets onverlet gelaten om de leerkracht te ondersteunen in

zijn aandeel in het geheel van de herinneringseducatie, aansluitend werd ook de dvd DIT NOOIT MEER aangemaakt. De geschiedenis van het fort toen en later wordt in al zijn aspecten op een heldere en eenvoudige manier gebracht.

Advies: Prof.R.Coekelbergs, regie& fotografie: Pierre Buch, foto-archief: Otto Spronk/Ceges-Soma, productie: Wim Robberechts&Co, duur 7'.

Paul DE KEULENAER

Schrijfwedstrijd schooljaar 2007-2008

Annickx LABROSSE

Koninklijk Atheneum Denderleeuw
Laureaat Provincie-Oost-Vlaanderen

Heel wat conflicten kunnen vermeden worden met behulp van wederzijdse tolerantie. Naar elkaar luisteren, kan op zijn minst voor een geweldloze oplossing zorgen. Deze ligt jammer genoeg niet steeds voor handen, maar pas als men verdraagzaam te werk gaat, mat het resultaat er wezen. Het duurt misschien een hele poos vooraleer het juiste besluit op tafel ligt – men tracht immers de gulden middenweg te vinden – maar het zal veer duurzamer blijken. Om dit te bereiken, is er een geslaagde communicatie nodig. Vaak escaleren discussies tot heuse onenigheden door een gebrek aan informatie. Het is belangrijk de vraag te stellen waarom een geschil zich voordoet. Mogelijk berust het op een misverstand, omdat men simpelweg niet op de hoogte is van andermans situatie. Als men zich vanuit het standpunt van de andere in de zaak kan inleven, wordt de onrust tussen beide aanzienlijk kleiner. Men zal meer begrip hebben voor elkaar en op die manier niet zo snel een oordeel vellen. Wederzijdse tolerantie vraagt het openstaan voor andere opvattingen en ideeën. Om dit te bereiken, moet eerst dringend de houding van ‘onbekend maakt onbemind’ aangepakt worden. Er is een sterke neiging om iets wat niet van zichzelf is, automatisch te verbannen naar het slechte, wat een bedroevende mentaliteit is. Wie deze toch aanneemt, belandt sneller op het extreme pad en het verleden heeft niet zelden aangetoond dat extremisme is veel gevallen ook gepaard gaat met geweld; Hitler en het nationaalsocialisme, Mao Zedong met zijn Culturele Revolutie, het fascistische Italië onder Mussolini. Allen traden repressief op om hun ideologie door te voeren, maar allen bewezen ze ook dat geweld geen oplossing biedt. Ghandi toonde de wereld dat een doel niet met de harde hand bereikt moet worden. Op eigen houtje schaarde hij de hele Indiase bevolking achter zich en samen zorgden ze voor een onafhankelijk India zonder ook maar één Brit aan te raken. Niet voor niets werd hij hét symbool van de ‘satyagraha’ of het geweldloos verzet.

Het is natuurlijk allemaal sneller gezegd dan gedaan. Ghandi was een bewonderenswaardig figuur en zijn voorbeeld werd nog een aantal keer gevolgd: de Anjerrevolutie in Portugal in de jaren zeventig, Nelson Mandela's strijd tegen de Apartheid, maar geweld en extremisme bestaan nog steeds. Meer en meer wordt gezegd dat de eenentwintigste eeuw de eeuw van de strijd tegen het extremisme en terrorisme wordt. Extremisme is niet synoniem aan terrorisme, maar wordt bij veel strekkingen wel daaraan gelinkt. De clash tussen de VS en de moslimextremisten vormt een groot deel van die niet altijd rechtvaardige strijd. Amerika overspoelt staten uit economisch belang. Als excuus gooit ze het plaatselijke regime omver om de inheemse bevolking zo-

THEMA

“Een gulden gedragregel is de wederzijdse tolerantie, want wij denken niet allemaal op dezelfde wijze; wij zien slechts een deel van de waarheid en meestal vanuit een verschillende invalshoek” MAHATMA GHANDI, 1869-1948

gezegd te helpen, maar achteraf blijkt dat niemand zit te wachten op een Amerikaanse kolonisatie. De drang om zich in alle strubbelingen te mengen heeft tot gevolg dat daar nu een zware tol voor wordt betaald. Kijk maar naar 9/11 hartverscheurend, maar misschien wel te beschouwen als een afstraffing, omdat het conflict eigenlijk werd geprovoceerd. Zelf beschouwen de VS als de verlosser van het kwaad, maar dat klinkt wel ironisch; beweren tweedracht uit een land te hebben weggewerkt na deze er eerst zelf gezaaid te hebben.

Een andere conditie die de wederzijdse tolerantie stelt, is een kritische kijk op het eigen gedachtegoed. Een probleem maakt men nooit alleen. Ervan uitgaan dat enkel de ander schuld treft, draag in geen geval bij tot een akkoord. Men moet de oorzaken van een conflict steeds bij de beide partijen zoeken. Hierbij is het scherpzinnig beoordelen van de eigen mening essentieel. Het is niet de bedoeling de eigen opvattingen te laten varen maar men moet wel bereid zijn tot het herzien van zijn opinie.

Vele botsingen zijn te wijten aan een gebrek aan inlevingsvermogen. Men beweert wel maar andermans ideeën te luisteren, maar men kan de egoïstische gevoelens niet controleren. Kunnen voorzien in zijn eigen behoeftes blijkt een prioriteit te zijn. Het is echt niet vanzelfsprekend dat altijd eerst aan zijn eigen eisen wordt voldaan. Daarom is het nodig deze eisen vanuit een ander standpunt te benaderen. Op die manier krijgt men er een geheel andere kijk op. Hoe men ook draait of keert, ontevreden zullen er altijd zijn. Het is echter niet vanzelfsprekend dat altijd eerst aan zijn eisen wordt voldaan. Daarom is het nodig deze eisen vanuit een ander standpunt te benaderen op die manier krijgt men er een geheel andere kijk op. Hoe men het ook draait of keert, ontevreden zullen er altijd zijn. Op dat ogenblik moet men inzien dat geweld niet de juiste weg is en voor een vreedzame oplossing kiezen. Deze kan enkel bereikt worden als beiden partijen water in de wijn doen. Dit alles – een goede communicatie, het openstaan tot andere opvattingen en ideeën, een kritische kijkt op zichzelf en zich in de plaats van een ander kunnen stellen – maakt inderdaad een gulden gedragsregel van de wederzijdse tolerantie. Het is niet gewoon een gedragsregel, het is een volledige levenswijze. Dat moeten we koesteren om te verhinderen dat wreedheden uit het verleden zich herhalen.

- PROVINCIE ANTWERPEN

Tinneke EVERAERT

(5de Grieks-Latijnse)
Sint-Jozefcollege Turnhout

- PROVINCIE LIMBURG

Stien KEUNEN

(Latijn-Wetenschappen)
Virga Jessecollege Hasselt

- PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

Valentijn VANOETEREN

(6de Latijn-Wetenschappen)
Klein Seminarie Roeselare

- PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

Annick LABROSSE

(6de Wiskunde-Wetenschappen)
Koninklijk Atheneum Denderleeuw

- PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

Tom GYBELS

(6de Wetenschappen)
Koninklijk Atheneum Diest

De overige werken kunnen op de website gelezen worden.

Een extrascolaire didactische uitstap als aanzet tot verdere reflectie en activiteit.

Transport XX

Kazerne Dossin – Boortmeerbeek – Auschwitz

Mensenrechten en holocaust

15de herdenkingsplechtigheid Transport XX

Zondag 13 april 2008 - Boortmeerbeek Station

Voorafgaand aan de herdenkingsplechtigheid kan met de leerlingen de wandeling gemaakt worden vertrekkende van de plaats van het gebeuren tot aan het station. Op die wijze krijgen zij een duidelijk beeld van de plaats, hierna kunnen zij met de groep de herdenkingsplechtigheid bijwonen waardoor hun wandeling een historisch kader krijgt. De mogelijkheid bestaat eveneens dat zij overlevende van het transport kunnen ontmoeten waardoor het verhaal aan kracht wint. Mogelijk kunnen zij, mits voorafgaandelijk contact met en akkoord van de organisatoren, actief deelnemen aan de plechtigheid waardoor verleden, heden en toekomst één verhaal worden en kaderen in herinneringseducatie.

Transport XX Mensenrechten en Holocaust

Tussen 1942 en 1944 werden met treintransporten vanuit de Mechelse Dossinkazerne 24.916 Joden, mannen, vrouwen en kinderen, naar Auschwitz gedeporteerd. Slechts 1.206 van hen zijn teruggekomen. Op 19 april 1943 werd het XXste treintransport op de spoorlijn tussen Boortmeerbeek en Haacht tot stilstand gedwongen. Nergens in Europa is tijdens de Tweede Wereldoorlog dergelijke bevrijdingsactie uitgevoerd op een jodentransport.

Om deze unieke gebeurtenis te herdenken, nodigt het gemeentebestuur van Boortmeerbeek u uit op de herdenkingsplechtigheid op **zondag 13 april 2008**. Deze herdenking zal in het teken staan van 60 jaar mensenrechten.

Na de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust hebben verschillende landen een tekst overeengekomen die de bescherming van de mensenrechten van alle burgers zou garanderen. Op 10 december 1948, nu bijna 60 jaar geleden, werd zo de **Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens** door de Verenigde Naties aangenomen. De verklaring – of moeten we spreken over een boodschap – behandelt alle aspecten van het mens – “waardig” – zijn en richt zich tot staten, gemeenschappen en individuen. Ze zorgt ervoor dat we met elkaar in vrede kunnen leven.

Zondag 13 april 2008 – PROGRAMMA

- 10u30 Herdenkingsplechtigheid aan het monument
- 12u00 Panelgesprek “60 jaar mensenrechten en holocaust” in de raadszaal van het gemeentehuis
- 13u00 Bezoek tentoonstelling “15 jaar herdenking” en “60 jaar mensenrechten” met aansluitend receptie in het gemeentehuis

INFORMATIE:

Gemeentebestuur Boortmeerbeek, Pastorijsstraat 2, 3191 Boortmeerbeek,

Tel. 015 51 11 45, e-mail: info@boortmeerbeek.vera.be, www.boortmeerbeek.be

Marc Michiels coördinator herdenking Transport XX, Blokstraat 17, 3191 Hever - Schiplaken,

Tel. 015 61 47 86, e-mail: mm.michiels@telenet.be, <http://users.pandora.be/holocaust.bmb>

Colofon

Sporen is een uitgave van de Vzw Auschwitz in Gedachtenis.
Eindredactie: Paul De Keulenaer, Karine Boisschot
Redactie: Pol De Grave, Paul De Keulenaer, Gio De Weerd, Nadine Libens, Pierre Neuhard, Luc Vernailen
Druk: Debast Graphics, St.-Pieters-Leeuw
Verantwoordelijke uitgever: Baron Paul Halter

Pedagogische Commissie Auschwitz Stichting:

Paul DE KEULENAER
Voorzitter Pedagogische Commissie

Jef ABBEEL
St. Jozefcollege Turnhout

Theo BRABANTS
Gewezen pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs

Griet BROSENS
IV-NIOOO

Daniel DE CLERCK
Academie Muziek-Woord-Dans te Brussel

Pol DE GRAVE
Pedagogisch medewerker

Gio DE WEERD
Pax Christi Vlaanderen

Remi DONCKERWOLCKE
Raad van Bestuur Vzw Auschwitz in Gedachtenis

Nadine LIBENS
K.A. Sint-Truiden

Luc MEYS
Inspecteur-adviseur niet-confessionele zedenleer

Paul MORREN
Ere-Rijksinspecteur Gemeenschapsonderwijs

Pierre NEUHARD
Ere-pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs

Prof. Em. dr. Anne-Marie SCHAEERLAEKENS
K.U. Leuven

Prof. Em. dr. Rik VAN AERSCHOT
Raad van Bestuur Vzw Auschwitz in Gedachtenis

Raf VAN DER HEIJDEN
Heilig Graf Instituut Bilzen

Luc VERNAILEN
Pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs

Franz VERPLANCKE
St. Amandscollege Kortrijk

Sylvain KEULEERS
Raad van Bestuur Vzw Auschwitz in Gedachtenis

Contact:
Huidevettersstr. 65, 1000 Brussel
Tel: 02/512 79 98 - Fax: 02/512 58 84
e-mail: info.nl@auschwitz.be
www.auschwitz.be

Nationale Loterij
creëert kansen

ethias